

- 40 órás előkészítő tréningek külön-külön óvónők, tanítók, tanárok számára
- 80 órás, vizsgára felkészítő kurzus azok számára, akik rendelkeznek a 40 órás alapképzéssel
- őszi pedagógiai fórum a megye drámával foglalkozó pedagógusai számára
- szakmai látogatás a Kőrösvidéki Drámapedagógiai Társaságnál

(A szolnoki Zöld Iskola önálló drámapedagógiai műhelyként dolgozik, de vannak közös rendezvényeik.)

1997 áprilisában megalakult Pest megyében – Rudolf Ottóné vezetésével – a drámapedagógiai műhely

Körzeti műhelyek:

- Vác és környéke (Szadóczi Gabriella, Vác, Radnóti M. Általános Iskola.)
- Érd és környéke (Pató Anna és Pluhár Ferencné, Érd, Széchenyi I. Általános Iskola)
- Tápióság és környéke (Janosik Béláné, Dr. Papp K. Általános Iskola)
- Budapest vonzaskörzete (Tóthné Pablényi Márta, XIII. ker. Tomori Úti Általános Iskola)

Az új tanév első műhelytalálkozására szeptember 4-én 14 órától kerül sor. Helye: Budapest, XI. ker. Karinthy F. út 3.

Intenzív drámapedagógiai tanfolyam indul – csak haladóknak

Helye: Budapest, XI. ker. Karinthy F. út 3.

Időpontok: szeptember 11. 18. 25.; október 2. 9. 16. (csütörtöki napokon 9-17 óra között). Vizsga (mint lehetőség): 1977. október 30-án.

Érdeklődni lehet a Pest Megyei Pedagógiai Szolgáltató Irodánál (Városház u.; tel.: 1176570)

Új konvenciók

A DRÁMAPEDAGÓGIAI OLVASÓKÖNYVBEN megjelent konvenció-gyűjtemény csak alapot jelent, koránt sem a teljességet. Minden drámatanár, aki a drámának az oktatási környezetre kidolgozott változatával, a tanítási drámával is megpróbálkozik (mondjuk csak azért, mert ráunt a sok-sok éve folytatott gyakorlatosdóra; mert rájött, hogy a világról mást és sokkal többet el lehet mondani a gyerekek játékán keresztül, mint a szabályjátékok szűk keretei között; vagy csak azért, mert kíváncsi volt, mi is ez...) ki kell, hogy alakítsa a saját eszköztárát. Ez pedig eleinte a konvenciók adaptálását, később újak kitalálását jelenti. Az alábbiakban ismertetésre kerülő konvenciók tanfolyami vizsgákon kerültek lejegyzésre. Jóllehet a vizsgahelyzet maga sokak számára nem számít ideális körülménynek elméletileg is izgalmas, érdekes, másoknak is hasznos újítások kidolgozására, vannak olyan kollégáink, akiknek ez is sikerül. Munkájuk eredményeiből teszünk közzé néhányat az alábbiakban.

Kaposi László

Orbán Andrásné

Tükörszobában

Azt a szereplőt akit szeretnénk jobban megismerni, tükörszobába helyezük. A többi gyermek a szoba négy falát játssza – „visszaadják” a szereplő mozdulatait.

Variációs lehetőségek:

- minden tükör pontosan adja vissza;
- van egy fal ami felnagyítva adja vissza;
- kicsiknél jó ha beszél is a tükör, továbbá a szereplő is beszélhet (pl. kérdezheti a szereplő valamelyik tevékenysége közben: Tükröm, tükröm mond meg nekem, hogy pl. tényleg ilyen fülig érő szájjal nevetek? vagy: Igazán ennyire hajlott a hátam?).

Azok akik pontosan adják vissza a mozdulatokat, igazmondó tükrök. Ügyeljünk arra, hogy a görbe tükrök is igazat mondjanak: igazat, de másként (akár ellentétes dolgokat is mutathatnak).

Madártávlattól

Képzletben felülünk egy repülőre vagy (kisebbecknél) más repülő alkalmatosságra. (Egy-egy kiscsoport ül egy gépen.) Olyan magasra szállunk, hogy jól megfigyelhessünk nagy területeket, képet kaphassunk az egészről.

A kiscsoportok megbeszélik mit látnak: kik, mik, hol és hogyan helyezkednek el. Ezek után térképet, „szociometriai” ábrát, esetleg rajzot kérünk a látottakról.

Nagyító alatt

Közelről szeretnénk megvizsgálni valamit, legyen az pl. egy könyv. Képzeltbeli nagyítóval a csoportból bárki, akinek van ötlete (lehet a tanár is!) odalép, és a tárgyat, jelenséget vizsgálva elmondhatja, amit „szabad szemmel” nem vettünk észre. Pl. „Ennek a könyvnek a borítóján valaki valamit írt. Át nyomódott. Betűk, betűfoszlányok látszanak rajta.” Akinek ötlete van átveszi a nagyítót és folytatja, próbálja kiolvasni az „írástörédeket”. Ha valaki nem ért vele egyet, akkor a nagyítót átvéve felfedezheti, hogy egy kézírásos bejegyzés elmosódott nyomai látszanak a könyv borítóján stb.

Megjegyzés: A nagyító tulajdonképpen olyan, mint amikor megszólalnak a képek, tárgyak. Abban tér el, hogy ott csak egy-egy gondolatot hallunk, itt pedig több gondolat is megszólaltatható.

Bacskó Beáta

Festmény (vagy fénykép) konvenció

A tanár az óra elején – kontextusépítő szándékkal – egy festményt vagy egy fotót mutat a résztvevőknek. A dráma szempontjából lényeges dolgokat tisztázó beszélgetés indul, pl. arról, hogy mikor készülhetett a kép, kik a szereplői, milyennek látják őket a tanulók stb.

A szituációs játékok indításánál ismert és használatos módszer továbbfejlesztése: a kép lehető legpontosabb rekonstrukciója a játékos feladata. Az arckifejezések, mozdulatok, tárgyak is jelenjenek meg. Ebből a helyzetből indulhat a jelenet (amit szokás szerint előre egyeztetünk, megbeszélünk...).

„50-es évek” verzió:

Valakit „lemontírozunk” a képről. Miért nincs ott? Ki ő? Nyilván a „lemontírozott” szereplő kerül a dráma-játék középpontjába!

Szalai Bernadett

Plánozás

A film világból származik ez a konvenció: a közelítés-távolítás technikájával él.

A csoport kiválaszt egy szituációt, amit el is játszik, miközben a többiek nézőként figyelik azt. A játékosnak és a nézőknek is jogukban áll megállítani a cselekményt, ha úgy érzik a jelenet egy részére, mozdulatra, arcra közelíteni szeretnének; ún. szupernagyítások is végezhetők, mikor a jelenet többi része lényegtelenné válik, s egy dolgot szeretnénk a középpontba állítva részletesen megvilágítani.

A távolítás is ugyanilyen módon történhet; pl. nagyítás után az egész kép újból megvilágítható.

Delphoi jósa

A delphoi jósa bejáratán a felirat: Ismerd meg önmagad! A játékban kijelölünk egy helyet, ez lesz a jósa. A „központban” lévő szereplő (pl. döntési helyzet előtt áll) belép ide. A csoport többi tagja jóst játszik, és a belépő(-k) jövőjéről nyilatkozik. A jósokat a belépő „nem látja”, hangjukat hallja csak.

Végül a jósdából kilépve, az itt történtek hatásától függően folyik tovább a játék.

Darók Ildikó

Kontextusépítő konvenciók

Kiegészítők konvenciója

A játék során a *hangulatteremtésben*, illetve bizonyos játékoknál *információ-kiegészítésben* használható.

a) Kép vagy képek választása. Ehhez a konvencióhoz szükséges, hogy a tanárnál legyen egy előre elkészített gyűjtemény különböző hangulatú képekből (pl. képeslapok, grafikák, portrék, mesefigurákat ábrázoló képek, tájképek, absztrakt alkotások stb.). Egyénenként, vagy csoportosan választhatnánk egy vagy néhány képet a kupacból – természetesen meg kell indokolni, hogy miért pont arra a képre esett a választás.

A konvenció hasznos lehet a figurák árnyalása mellett pl. a játék helyszínének „megteremtésében” is (pl. valamilyen várószoba, valakinek a szobája, munkahelyi iroda).

b) A fenti mintájára a tanárnál különböző zenei művek részletei találhatóak. A játszott szituációhoz a csoport kérhet aláfestő zenét, amely kiegészíti a hangulati hatásokat, avagy ellentétes hatásával valamire figyelmeztetheti a hallgatóságot.

Költői jellegű (mélyítő) konvenciók

A hatáság

A játszott szituációt megállítva megnézzük, hogy mi történne, ha most ebben a pillanatban valamilyen hatásági személynek be kellene számolni az eseményekről. Mit mondanánk pl. az arra sétáló rendőrnek, a gyám-

hatósági előadónak stb.

Ez a konvenció segít összefoglalni és tisztázni, hogy az adott szituációban mi az, ami (még) törvényes, és mi az, amit a csoportunk a társadalom előtt éppen elrejtene.

A szoc. munkás I.

A fenti konvenció egy válfaja. A játék megállítása után *(a)* miben kérnénk most egy szociális munkás segítségét; *(b)* mi történne, ha a helyszínre érkezne egy szociális munkás.

A kétváltozat különbsége abban mutatkozik meg, hogy a szoc. munkás elsősorban ember, másodsorban „munkás”, míg a hatóságnál az ember funkció gyakran háttérbe szorul, vagy „eltűnik”.

A szoc. munkás II.

Alkalmazását akkor ajánlom, ha olyan „baráti” kapcsolatot szeretnénk a szereplő vagy szereplők életébe bevinni, ami csak egyoldalú (tehát a szereplő mint kliens lép be, a szoc. munkás teljes empátiával megérti). Az empatikus megnyilvánulásokkal összefoglalható a szituáció a kliens oldaláról, segítő kérdések tehetők fel, erősíthető valamiben, illetve konkrét segítségre is számíthat.

Anatómiai konvenció

Az adott (s így tetszőleges) játékhelyzetben megnézzük, hogy mit tennénk, ha nem kötnének minket emberi testünk korlátai. Pl. ha most nem lenne testem, ha most hirtelen ellenkező nemű lehetnék, ha most egyszerre két helyen lehetnék stb.

Reflektív jellegű konvenciók

A tükör

(Jose Silva ötletére építve)

Megkérjük a szituáció szereplőjét (szereplőit, esetleg az egész csoportot), hogy vizsgálja meg a már eljátszottakat, a történeteket olyan szempontból, hogy mi az, amit megváltoztatna, mi volt abban számára rossz, esetleg, amit nem úgy játszottunk el, ahogy ő személy szerint szeretne volna. Elképzelnénk egy tükört, amibe belépve megmutatnánk ezt a rosszat a többieknek. Ezután ezt a tükört néhány mozdulattal összetörné a „tükörbeli játészó”.

Ezek után megmutatná a *szép tükör* keretét (kezével ismét keretet rajzolna) és eljátszaná azt, ahogyan szeretné vagy szeretne volna a történetet alakítani.

(Megjegyzés: reflektív jellege mellett agressziólevezetésnek is alkalmas...)

Jótiindér

Ha most itt teremne egy JÓTIINDÉR, és az általa játszott szereplőnek lehetne három (vagy egy) kívánsága, mit kérne a dráma adott pillanatában.

A játék központi figurájának kérdéseit az egész csoport keresheti, de úgy is alkalmazható a konvenció, ha mindenki egyénített figurát játszik, és a saját szerepéhez tartozó kívánságokat gondolja végig.

A menekülés konvenció

Ha a szereplő valamit nem akar megcsinálni, megkérdezzük tőle, mire lenne hajlandó, hogy elkerülje a reá váró szituációt.

Ha a csoport elfogadja, cserébe feltételeket szabhat. Így egyfajta szerződés jön létre a játészó és a csoport között. Pl.: nem kell megküzdeni a hétfejű sárkánnyal, de akkor a gyávaságod miatt inntől néma leszel.

Takáts Rita

Variációk a BÉKA-KONVENCIÓRA

1. A konvenció használatát gyakorlott foglalkozásvezetőknek, és a drámában jártas résztvevőknek ajánlom. A BÉKA-KONVENCIÓ az említett állat azon jellegzetességére utal, miszerint nagyot ugrik. Így nevezzük tehát azt a speciális megoldást, amikor egy jeleneten belül időugrás történik, majd – fennakadás nélkül – ezen későbbi időponttól folytatódik a játék. Az időugrásra érdemes egyezményes *jelzést* használni.
2. A képzőművészetből átemelt, békaperspektívának nevezett, szemléleti formán alapul a konvenció. Sokszor előfordul, hogy a jelenetet mozgató feszültség a felszínen nem érhető tetten, illetve áttevődik. Amikor szeretnénk ezeknek a külsődleges történéseknek a mélyére nézni – alulról akarjuk szemlélni –, akkor

használjuk a BÉKA-KONVENCIÓT, mely valójában a jelenet újrajátszása, valódi feszültség megteremtésével.

3. A BÉKA-KONVENCIÓ alapját eredetileg egy szabályjáték szolgáltatja, azonban eljárás-szinten kidolgozott munkaformaként (vagyis konvencióként) is használható. A játék az „időjós” levelibéka viselkedésén alapul. A „béka” (egy játékos) emelvényen áll (lépcső vagy létra). A többi játékos lefelé, illetve felfelé irányuló mozgásra készíthető (ők az „időjárás”). Ha pozitív impulzusokat küldenek felé, a „béka” fölfelé mozog, ha negatív hatások érik, lefelé mozog, vagyis céljainknak megfelelően mozgathatjuk a „békát”. Ha a drámaóra során emberi tartalmak pozitív-vonzó vagy negatív-taszító hatását kívánjuk vizsgálni, konvencióként alkalmazható a játék – a BELSŐ HANG nevű konvenció rokona.
4. Gyakran előfordul, hogy egy adott szituáción belül egyszerre két ellentétes érzelem van jelen. Amennyiben azt szeretnénk vizsgálni, miként vagy hogyan változnak a dolgok szinte varázsütésre, egy pillanat alatt saját ellentétükké, akkor használjuk a BÉKA-KONVENCIÓT. Így egy jeleneten belül rálelhetünk a sorsfordító pillanatra, amely ahhoz hasonló, mint amikor a béka a királyfi csókjától királylánnyá változik.
5. A „béka” tanári szerepként is értelmezhető. Az, aki a környezetének mindig megfelelni akarva változtatja gondolkodását, cselekedeteit, épp úgy viselkedik mint a béka, aki testhőmérsékletét a külső feltételekhez igazítja.

Az erőt adó dráma és kultúra

Hochenburger Ágnes könyvismertetője⁴

„Mi lehet az oktatásba és nevelésbe beépülő dráma és színház szerepe egy gyorsan változó, az ezredforduló felé közeledő világban?” Ezt az alapvető kérdést nem egyszer fölteheték már maguknak a drámapedagógiával foglalkozó szakemberek a világ minden táján; a választ azonban sokáig maguknak kellett megfogalmazniuk. Két éve aztán eddig páratlan lehetőség kínálkozott a közös gondolkodásra: a három évvel korábban megalakult IDEA (a Drámapedagógusok Nemzetközi Egyesülete) 1995-ben világkongresszust rendezett az ausztráliai Brisbane-ben, a tanácskozás középpontjában pedig éppen a fentebb idézett kérdés állt.

Ahány résztvevő, annyi felelet – gondolhatná a külső szemlélő. A tanácskozás fontosabb előadásait tartalmazó „Drama, Culture and Empowerment” című (a szerkesztők, John O’Toole és Kate Donelan munkáját dicsérő, de az ismert szakember – Jonathan Neelands – előszavával útjára bocsátott...) könyv tanúsága szerint azonban a világ 57 országából összesereglett szakemberek igen hasonló módon látták munkájuk társadalmi szerepét. Bár más-más helyzetű régiókból jöttek (jóléti államokból és nyomorral küszködő „fejlődő” országokból, békés, háborús övezetektől egyaránt), továbbá különféle szakmai irányzatokhoz tartoztak (egy részük a „klasszikus” angolszász drámapedagógiához, más részük pedig az „Elnyomottak Színháza” nevezetű – a brazil alapító, Augusto Boal által e helyütt részletesen bemutatott – latin-amerikai mozgalomhoz), egy dologban jórészt mégis egyetértettek – abban, hogy a drámával és a színjátszással való találkozás nemcsak az érintett fiatalok személyiségfejlődésére van jó hatással (például önismeretük és kommunikációs képességük fejlesztése révén), hanem lehetővé teszi számukra az őket körülvevő világ jobb megértését és bizonyos mértékű megváltoztatását is. Noha egy-két előadó rámutatott ennek határaitra is (Hamish Fyfe például megállapította, hogy az észak-írországi ellentétek hétköznapiakat is átható feszültségein ez a módszer sem tud túl sokat enyhíteni), a kötetben szereplő beszámolók jó része mégis inkább sikertörténet. Vlado Krusic például a háború által meggyötört horvátországi fiatalok lelki sérüléseinek enyhítéséről, Gabnai Katalin, Trevor Laughton és Rhondda Johnson az értékválsággal és elidegenedéssel küszködő magyar és ausztrál kamaszok „közérzetének” javításáról, Mangeni I.E.W. Patrick és néhány társa pedig a változatos célokért folyó (többek között az AIDS vagy a túlzott fakitermelés veszélyeire figyelmeztető, a szoptatás vagy védőoltások fontosságát hangsúlyozó) afrikai és ázsiai felvilágosító kampányokban való részvételtől ír; de ezenkívül is számtalan példát olvashatunk arról, hogy milyen sokféle élethelyzet és társadalmi probléma kezelésében nyújthatnak segítséget a drámapedagógia (illetve szélesebb értelemben véve a dráma és a színház) eszközei. A gazdag „fegyvertárban” a személyiség- és készségfejlesztést szolgáló gyakorlatokon kívül több előadó szerint is kitüntetett szerepe lehet a népi hagyományok felhasználásának (az ausztráliai Maureen Watson rámutat arra, hogy a történetmesélők ősi művészete – az öregektől hallott eredetmondák föllevenítése révén – nagyban hozzájárulhat az adott népcsoport identitástudatának fenntartásához, a dél-afrikai Lynn Dalríple rávilágít, hogy a törzsi táncok formanyelvének felhasználásával közérthetővé tehetők az egész-

⁴ Drama, Culture and Empowerment, The IDEA dialogues, Szerk.: John O’Toole és Kate Donelan, Brisbane, 1996